

DERLEME

MALİK VİCDANİ AKSEL

Ayşegül DEMİRBULAK¹ ORCID: 0000-0002-2054-4609

Makale Geçmişi

Geliş: 22/09/2024

Kabul: 29/10/2024

Yayın: 30/12/2024

Öz

Malik Vicdani Aksel, eğitimci, ressam, yazar, koleksiyoner ve folklor araştırmacısı olarak çok yönlü bir kimliğe sahiptir ve onu tek bir makalede kapsamlı bir şekilde ele almak zorlu bir görevdir. Böyle geniş bir çalışma alanına sahip bir sanatçının hayatını, eserlerini ve düşünce dünyasını tam anlamıyla analiz etmek, kaçınılmaz olarak bazı eksiklikler ve yüzeysel yaklaşımlar içerme riskini taşır. Bu nedenle, çalışmamızda özellikle Aksel'in sanat anlayışına, yazılarına ve söyleşilerine ağırlık verilmektedir. Bu makalede, sanatçının hayatı kronolojik bir sırayla anlatılmaktadır. Ayrıca, dönemin toplumsal ve siyasal gelişmelerinin yanı sıra Türkiye'deki sanat ortamındaki değişimlerin Aksel'in çalışmalarına olan etkileri de kısaca ele alınmıştır. Böylece, sanatçının eserlerinin daha geniş bir bağlam içinde değerlendirilmesi ve dönemin şartları ile nasıl şekillendiğinin anlaşılması amaçlanmaktadır. Aksel'in sanat yaşamına dair bu notlar, sanatçının hem kişisel hem de profesyonel gelişimini izlemeyi mümkün kılmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Malik Aksel, Türk resim sanatı, Suluboya resim.*

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/otuzyedisanat>

Copyright © Published by Kastamonu University, Since 2022 - Kastamonu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Seyahat Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü, Kartal / İstanbul, Posta Kodu: 34865. aysegul.demirbulak@marmara.edu.tr

---

LITERATURE REVIEW

MALİK VİCDANİ AKSEL

Ayşegül DEMİRBULAK¹ ORCID: 0000-0002-2054-4609

Article History

Received: 22/09/2024

Accepted: 29/10/2024

Published: 30/12/2024

Abstract

Malik Vıcdani Aksel has a multifaceted identity as an educator, painter, writer, collector and folklore researcher, and it is a difficult task to comprehensively address him in a single article. A complete analysis of the life, works and world of thought of an artist with such a wide field of work inevitably carries the risk of containing some deficiencies and superficial approaches. For this reason, our study focuses particularly on Aksel's understanding of art, his writings and interviews. While the article narrates the artist's life in chronological order, it also includes brief notes on the effects of the social and political developments of the period and the changes in the art scene in Turkey on Aksel's work. In this way, it is aimed to evaluate the artist's works in a broader context and to understand how they were shaped by the conditions of the period. These notes on Aksel's artistic life make it possible to follow the artist's both personal and professional developments.

Keywords: *Malik Aksel, Turkish painting, Watercolor painting*

---

¹ Assist Prof., Marmara University, Vocational School of Social Sciences, Department of Travel Tourism and Entertainment Services, Kartal / İstanbul, Zip Code: 34865. aysegul.demirbulak@marmara.edu.tr

Extended Summary

Malik Vicdani Aksel's deep interest in art developed with the curiosity of his father, an Ottoman bureaucrat, for art. Malik Vicdani Aksel holds an important place in Turkish art history as a multifaceted figure. Known for his identities as an educator, painter, collector and writer, Aksel has both paid tribute to past generations and encouraged new generations to art with his writings and artistic production. He was influenced by important artists of the period throughout his education and reflected these influences in his works.

The research problem aims to analyze Malik Vicdani Aksel's versatile identity in Turkish art history through the artist's life, works, writings and influence and to introduce them to new generations. In particular, it aims to examine the importance of Aksel's identities as an educator, painter, collector and writer in the art world and to reveal his influence and contributions in Turkish art. In addition, understanding the development process of Turkish art through the artist's works and writings, evaluating his role in this process and presenting it from an academic perspective are among the main problems of this study.

The literature review aimed to compile information about the artist's life, works and contributions to art by examining his own works along with the sources such as existing academic studies, books, articles and exhibition catalogs on Malik Vicdani Aksel.

The method was carried out within the framework of qualitative research methods.

Aksel took part in many important exhibitions, reflected different segments of Turkish society and folkloric elements in his paintings, and made in-depth analyses of Turkish art with his art writings. His research on folk art, in particular, brought an original perspective to Turkish painting.

Giriş

Malik Vicdani Aksel; Türk Sanatı tarihinde, birbirleriyle ilintili ancak farklı disiplinlerin konusu içinde olan eğitimci, koleksiyoner, ressam, dergi ve gazetelerde hatıra/deneme/eleştiri türünde yazar kimlikleri ile özel bir konumda yer alır. Aksel; ilgi alanları geniş, üretken, bilgisini nakletmeyi seven ve her yeni ilgisini paylaşmaktan mutluluk duyan bir kişiliktir. Sanatçı bu makalede, eski kuşaklara bir anma, yeni kuşaklar için ise bir tanışma ve araştırmaya teşvik vesilesi olma düşüncesi ile çalışılmıştır. Araştırmada sanatçının kendi yazdığı kitaplarından, gazete ve dergilerdeki yazılarından, söyleşilerinden ve sanatçı hakkında yazılan sanat yazılarından yararlanılmıştır.

Malik Vicdani Aksel Bibliyografya

Malik Vicdani Aksel, 1901 yılında Selanik'e yakın Katerin'de doğmuştur. İlkokula Serez Ahmet Paşa Mahalle Mektebinde başlamıştır. Malik Vicdani'nin babası; Ürgüp, Serez, Selanik gibi Rumeli şehirlerinde maliye memuru olarak görev yapan Malik Vicdani'nin babası Mehmed Şevki Bey; Ürgüp, Serez, Selanik gibi Rumeli şehirlerinde maliye memuru olarak görev yapan, aynı zamanda da resim müzik ve hat sanatına meraklı olan bir Osmanlı bürokratıdır. Bu sebeptendir ki evlerinde boya tüpleri, fırçalar, resim ve hat malzemeleri hiç eksik olmamıştır. Mehmed Şevki Bey, kimi zaman resimlerinden birini Malik Vicdani'ye verir ve sanat iklimine onu da dahil eder. Malik Vicdani, ailesinin 1913 yılında Selanik'e göç etmesiyle birlikte Selanik Alaca İmaret Mahalle Mektebi'nde okumaya başlamıştır, aile 1913 yılının sonlarında İstanbul'a taşınınca Aksel, okula Beyazıt Rüştüyesi'nde (sonraki adı Beyazıt Numune Mektebi) devam etmiştir. Malik Aksel, 1918'de Beyazıt Numune Mektebini bitirmiş ve İstanbul Darulmuallimine gitmiştir. Dönemin önemli sanatçısı Şevket Dağ, bu okulda öğretmendir. II. Abdülhamid ile başlayan Meşrutiyet döneminde Osman Hamdi Bey'in görevlendirilmesi ile açılan Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisinin ilk mezunlarından olan Şevket Dağ Hoca'nın, öğrencisi Malik Aksel üzerinde önemli etkileri ve yönlendirmeleri olmuştur. Öyle ki bir ziyaret ve söyleşi sırasında Malik Aksel'e yöneltilen "*Sizin herhangi bir gruba*

girmedığınız söyleniyor, bunun sebebi nedir?” sorusunu, “Bu görüş yanlış. Şevket Dağ grubuna girdim. O olmasa tanınmazdım. Pek çok sergiye onun teşviki ile katıldım.” diyerek cevaplamıştır (Kerman, 1985, s.28).

1921’de Malik Aksel, Darümuallimi bitirmiş ve Şile Kayagöz Köyü’ne öğretmen olmuştur. Aksel daha sonraları kaleme aldığı gazete ve dergilerdeki deneme/anı yazılarında bu köyün insanlarını ve öğrencilerini konu olarak işlemiştir.

Malik Aksel, 1922 senesinde Kayagöz Köyü’nden ayrılıp Tokat Reşadiye Numune Mektebi’nde kısa bir süre görev yaptıktan sonra Beyazıt Mektebi’ne tayin edilmiştir.

1923 yılında sanatçı; açılışa Halife Abdülmecid Efendi adına Ekrem Bey’in ve Mustafa Kemal Paşa adına Hamdullah Suphi Bey’in hazır bulunduğu Beşinci Galatasaray Sergisi’ne katılmış ve 1928 senesinde Almanya’ya gidişine kadar açılan bütün Galatasaray sergilerinde bulunmuştur. *“Sergilediğim resimlerim; amin alayı, mektebe yeni girme izciler, kız ve erkek çocukları, gezmeler, mektep eğlenceleri, oyuncular. Bu gibi konular. O sırada bu resimlerimden dolayı sanatkârların hepsi bana tuhaf tuhaf bakıyorlar. O sıra moda olan manzara ve çiçek resimleri. Ben ise insan çiziyorum. Yağlıboya da değil, suluboya yapıyorum. Adım çabucak suluboyacı Malik Vicdani diye yayıldı.”* (Menteşeoğlu, 2009, www.eskieserler.com)

Sergiden kısa bir süre sonra 29 Ekim 1923’de Cumhuriyet ilan edilmiştir. Aynı sene Türk Ressamlar Cemiyetinin Birinci Ankara Sergisi açılmış, Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey ve ressam Çallı İbrahim konuşma yapmışlardır. Yine aynı yıl içinde Edirne, Bursa ve Antalya Müzeleri kurulmuş; Ankara Arkeoloji Müzesinin kuruluş çalışmaları başlamıştır ve İhap Hulusi, Türkiye’de afişçiliğin ilk sergisi olarak kabul edilen bir afiş sergisini Galatasaray Lisesi salonlarında açmıştır.

1924 senesinde Altıncı Galatasaray Sergisi açılmıştır. Sergide yer alan eserlerin çoğunun konusu Ankara’dır. Sergilenen eserlerin önemli bir kısmı resmî kurumlarca satın alınmıştır. Aynı yıl Yeni Resim Cemiyeti, ilk sergisini İstanbul’da Matbuat Cemiyeti binasında gerçekleştirmiştir. Sergide bulunan yüz on beş resmin birçoğu Maarif Vekaleti tarafından satın alınmıştır. Sergiye Kemal Akdik, Mahmut Cuda, Refik Ekipman, Elif Naci,

Zeki Kocamemi, Ali Avni Çelebi, Muhittin Sebati, Saim Özeren gibi genç sanatçılar katılmışlardır. Yine aynı yıl içinde Adana ve Bergama Müzeleri kurulmuş; Sardes Kazısı eserleri Türkiye'ye getirilmiş ve hükûmet yirmi iki öğrenciyi resim ve müzik eğitimi için Avrupa'ya göndermiştir.

1926'da Gazi Terbiye Enstitüsü kurulmuş ve Malik Aksel askere alınmıştır. Bir sene sonra ise terhis edilmiştir. 1926 yılında Türkiye'ye davet edilen eğitimci John Dewey'in, resim iş eğitiminin genel eğitim içindeki önemini vurgulaması ve bu konunun üzerinde durması yönündeki çalışmalar, ülkede ilgililer tarafından dikkate alınmıştır. Aynı sene Türk Ressamlar Cemiyeti yerine Feyhaman Duran, Hikmet Onat, Şevket Sami, İbrahim Çallı ve İhsan Bey tarafından Türk Sanayi-i Nefise Birliği kurulmuştur. Birlik daha sonraları Galatasaraylılar Birliği adını almıştır. Sanayi-i Nefisenin kırk üçüncü kuruluş yılı dolayısı ile Birlik tarafından bir sergi açılmıştır. Aynı yıl Ankara'da Devlet Resim Sergisi açılmıştır. Yine aynı sene içerisinde, Avrupa'ya tanıtmak amacıyla Karadeniz Gemisi yüzer sergi haline getirilmiştir. Yerli ürünlerin ve çeşitli sanat eserlerinin sergilendiği Gemi İstanbul'dan kalkmış ve İsveç'e uzanan rotasında birçok limana uğrayıp halkın ziyaretine açılmıştır. Yine 1926'da Pietro Canonica İstanbul'a gelerek Sarayburnu Atatürk Anıtı'nı açmıştır.

Eğitimci John Dewey'in 1926 senesinde Avrupa'ya resim iş eğitimi amacıyla öğrenci gönderilmesi önerisinin Türkiye'deki ilgililer tarafından dikkate alınmasını takiben 1928 senesinde, aralarında Malik Aksel'in de bulunduğu öğrenciler bu amaçla sınava girmişlerdir. Bunun üzerine 1928'de Malik Aksel, Güzel Sanatlar Akademisi Resim ve Grafik Sanatlar Bölümünde (kurum kuruluşlara gelen ekler artık ayrılmıyor) eğitim almak üzere Berlin'e gitmiştir. Beraberinde İsmail H. Uludağ, Hayrullah Örs, Hakkı İzzet ve M. Ali Akdemir vardır.

1929 senesinde Türk matbaacılığının iki yüzüncü senesi dolayısı ile Türk Ocağı'nda Matbuat Sergisi açılmıştır. Aynı yıl Ankara Etnografya Müzesinde Genç Ressamlar Sergisi gerçekleştirilmiş ve sergide doksan iki tablo ile beş resim sergilenmiştir. Ayrıca Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği kurulmuş ve Birlik; İstanbul, Zonguldak, Balıkesir, Bursa, İzmit ve Samsun'da sergiler açmıştır. Yine aynı sene On Üçüncü Galatasaray Sergisi, elli beş sanatçıdan iki yüz on bir eserle açılmıştır. Güzel Sanatlar Akademisinde Tezyinat Bölümüne

bağlı olarak Seramik ve Türk Çiniciliği Atölyesi kurulmuş ve Bölümündeki uzman sayısı üçe çıkmıştır. Aynı sene ilk defa 23 Nisan, Çocuk Bayramı olarak kutlanmıştır; İstanbul Milli Sanayi Birliği, Galatasaray Lisesinde yerli malı sergisi açmış ve II. Abdülhamid Dönemi saray ressamı Fausto Zonaro hayatını kaybetmiştir.

1930 yılında İstanbul Konservatuvarı müdürü Ziya Bey başkanlığındaki heyet, Anadolu Halk Oyunlarını ilk kez filme almış; Güzel Sanatlar Birliğinin Yedinci Resim Sergisi, iki yüze yakın tablo ile Cumhuriyet Halk Fırkası binasında açılmış; On Dördüncü Galatasaray Sergisi, kırk sekiz sanatçı yüz altmış beş eserle açılmış; İkinci Yerli Malları Sergisi, Galatasaray Lisesinde gerçekleşmiş ve otuz üç öğrencinin Maarif Vekaleti tarafından Avrupa'ya gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Osmanlı Ressamlar Cemiyetine başkanlık da yapmış olan, kendine has üslubu ile İstanbul'u, sahillerini, sokaklarını, özellikle de Üsküdar ve Karacaahmed'i resimleyen Hoca Ali Rıza hayatını kaybetmiştir.

1931'de Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliğinin en önemli sergisi İstiklal Caddesi Moskovit Lokantası Salonu'nda açılmış ve Vakıf Gazetesi'nde verilen kuponlarla sergi, indirimli olarak gezilebilmiştir. Aynı sene On Beşinci Galatasaray Sergisi, otuz dört sanatçının yüz otuz eseri ile açılmış ve ilk sesli Türk filmi olan Muhsin Ertuğrul'a ait İstanbul Sokakları gösterilmiştir.

1932 senesinde Malik Aksel Almanya'dan dönmüş ve Cerrahpaşa Selçuk Hatun Kız Sanat Mektebinde resim muallimi görevine başlamıştır. Aynı yıl İstanbul Şehir Tiyatrosunda Yalova Türküsü Opereti ilk kez sahnelenmiştir; On Altıncı Galatasaray Sergisi 25 sanatçı ile açılmış ve II. Abdülhamid'in saray mimarı Raimondo D'Arco hayatını kaybetmiştir.

1933 yılında Malik Aksel Ankara Gazi Terbiye Enstitüsüne resim öğretmenliğine tayin olmuş ve gerek ressam kişiliğinin ilgi çekici boyutları, gerekse gerçek bir resim araştırmacısı olarak önemli yankı uyandırmıştır. Aynı sene, Aksel'in Varlık Dergisi'nde ilk yazısı "Türk Resim Sanatı" yayımlanmıştır. Sanatçının sanata bakış açısı, söz konusu makalesindeki alıntılardan anlaşılabilir: *"Türklerin resim sanatını iki kısma ayırmak lazımdır. Birincisi; mazisi pek derin ve şarka tamamıyla bağlı olan Türk ressamlığı, ikincisi Avrupa tesiri altındaki ressamlık. İkinci devir ilk defa İstanbul'a Bellini'nin gelişi ile başlar... Sanat*

tarihi tetkik edilecek olursa en kudretli sanatçıların en çok muhiti iyi görmüş ve incelemiş kişiler olduğu anlaşılır. Yeter ki eser sanat bakımından değerli olsun... Batı sanatçısına ve sanatına ne kadar benzersek eserlerimizin o derece anlaşılacağı düşüncesi yanlıştır... Gözümüzü hariçten ziyade memlekete çevirmeliyiz ki sanatımızda milli karakterimiz görünsün.” (Aksel, 2011, s.28) Yine aynı yıl içinde On Yedinci Galatasaray Sergisi, otuz iki sanatçı ve yüz otuz iki eserle gerçekleşmiştir. Bu sergide bir salon, müteveffa Hoca Ali Rıza'ya ayrılmıştır.

1934 senesinde Malik Aksel, Enstitü öğrencileri ile birlikte bozkır insanları ve temalarını işleyen bir sergi düzenlemiştir (Tansuğ, 1996, s.171). Sanatçı, sergiye bazıları yağlıboya, bazıları karakalem ve bazıları da bakır üzerine hâk* olmak üzere otuz resimle katılmıştır. Malik Aksel'in “Saç Tararken”, “Köy Yolunda”, “Eski Mektep”, “Fakir Çocuklar”, “Falaka” gibi tablolarını Gazi Enstitü Müdürü İ. Hakkı Tonguç dikkat çekici bulmuş; eserlerde renk ve biçimlerin amaca göre kullanıldığını, abartıdan uzak durulduğunu, renk seçimlerinin realite ifadesinde isabetle seçildiğini yazmıştır. Öyle ki, Ülkü Dergisi'nde yayımladığı “Malik Aksel Bey ve Talebesinin Resim Sergisi” başlıklı uzun bir yazısı ile Gazi Terbiye Enstitüsündeki eğitimcileri ve bir sene sonra öğretmen çıkacak olan öğrencileri taltif etmiştir (Ayvazoğlu, 2010, s.48-50).

1935 yılında Malik Aksel, Çığır Dergisi'nde yazmaya başlamıştır. Künyesinde “Gençlik, Fikir ve Sanat Mecmuası” yazan dergi, Ankara'da 1933'te yayına başlamış ve toplam 193 sayı çıkarmıştır.

1936 senesinde Aksel askere gitmiş, Yedek Subay Okuluna girmiş ve bir sene sonra terhis edilmiştir.

1937'de İstanbul Resim ve Heykel Müzesi açılmıştır. Aynı yıl Malik Aksel, Cumhuriyet Dönemi'nin ilk güzel sanatlar dergisi olan Ar'ın kurucularından biri olmuştur. Derginin künyesinde Malik Aksel, Nurullah Berk, Sabri Berkel, Cemal Tollu, Nureddin Ergüven, Salih Urallı, Eşref Üren, Ahmet Kutsi Tecer bulunmuştur. Ar Dergisi toplam 24 sayı

---

* Taş, maden, fildişi, ahşap gibi sert maddeler üzerine oyma ve kazıma yapma sanatı.

çıkarmıştır. Dergi, daha sonraları Ankara’da tekrar çıkartılmış ancak 4 sayı yayımlanabilmiştir (Doğan, 2017, s.37).

1939’da Malik Aksel, İkinci Yurt Gezisi’nde Sivas’a gitmiştir. Burada “Kale Mahallesi”, “Gökmedrese”, “Sivas Parkından”, “Sivaslı Kız”, “Sivas Kongre Salonu”, “Sivas’ta Sabah”, “Harman Yeri”, “Çifte Minare”, “Halı Dokurken”, “Sivas’tan Manzara” isimli resimlerini yapmıştır.

1940 yılında Malik Aksel, Gazi Terbiye Enstitüsünde Resim-İş Bölümü Başkanı olmuştur.

1941 senesinde sanatçı, talim için askere alınmış, teğmenliğe yükselmiş ve aynı yıl terhis edilmiştir.

1942’de Malik Aksel Beşinci Yurt Gezisi’nde Denizli’ye gitmiştir. Burada “Ağaçlı Yol”, “Tezgâh”, “Manzara”, “Pamukkale”, “Tütün Tarlası”, “Çarşı Caddesi”, “Zeliha Tomris”, “Denizli’de Kız”, “Denizli Gedimen Tepeleri” isimli resimlerini yapmıştır.

1943 yılında Malik Aksel, Devlet ve Resim Heykel Sergisi’ne otuz gün boyunca gitmiş; burada sanatçıların kendi aralarındaki ve ziyaretçilerle konuşmalarını, ziyaret edenlerin resim ve heykellere dair yaptıkları yorumları gözlemleyerek bunları ölçülü bir mizahi üslupla yazıya dökmüştür. Aynı yıl “Sanat Hayatı: Resim Sergisinde 30 Gün” adlı kitabı basılmıştır. 1944’te sanatçı askerliğe tekrar celp edilmiş, aynı yıl terhis olmuştur.

1947 senesinde Malik Aksel, sahibi Suud Kemal Yetkin olan Sanat ve Edebiyat Gazetesi’nde yazmaya başlamıştır. Gazete, toplam elli sayı çıkarmıştır. Malik Aksel burada Bir Yılbaşı Gecesi isimli beş sayı süren tefrikasını ve “Bir Sanat Düellosu”, “Maske ve Palet”, “Bir Resim Kavgasının Düşündürdükleri”, “Yeni Resim Üzerine Tartışmalar”, “Akasyalı Villada Bir Toplantı”, “Şerif Renkgörür’ün Hatırası”, “Bizdeki Karikatür” ve “Ezeli Anlaşmazlık” gibi eleştiri/şiir yazılarını yayımlamıştır. Sanatçı ayrıca aynı yıl Sekizinci Devlet Resim ve Heykel Sergisi’nde ilk kez düzenlenen Çanakçılı Ödülü’nü “Tespîh Çeken Kız” tablosu ile kazanmıştır.

1949 yılında Malik Aksel, Behçet Kemal Çağlar’ın sahibi ve yazı işleri müdürü olduğu Şadırvan Dergisi’nde yazmaya başlamıştır. Dergi, toplam 35 sayı çıkarmıştır. Sanatçı, aynı

sene içinde “Sanatın Kanatları Altında Kalabilmemiz Sanatı Korumakla Kabildir”, “Bugünkü Karikatürümüz Hakkında”, “Bizde Sosyal Sanat”, “Güzel Kadın ve Sanat”, “Ressamlar Şehri Üsküdar”, “Modeller ve Ressamlar”, “Ankara’da Çarpışan Mimari Tarzları”, “Meşhur Bir Sanat Koleksiyoncusu”, “Bir Sanat Toplantısı” Resmin Günahı” isimli makale ve denemelerini kaleme almıştır.

1950 yılında Malik Aksel’in Gazi Eğitim Enstitüsündeki bölüm başkanlığı sona ermiştir.

1951’de sanatçı, sahibinin Cemil Sait Barlas olduğu Pazar Postası’nda yazmaya başlamıştır. Bu haftalık gazete, 1951-1952 tarihleri arasında 79 sayısı olarak yayımlanmıştır.

1954 senesinde Aksel, İstanbul İlköğretmen Okulu resim öğretmenliğine tayin edilmiştir.

1956’da Malik Aksel Türk Sanatı Dergisi’nde yazmaya başlamıştır. Aylık sanat ve fikir dergisinin kurucusu Abidin Mümtaz Kısakürek, yazı işleri müdürü ise Fikret Şahoğlu’dur. Sanatçının dergideki yazıları; “Dişi Sanatlar, Sultan Beyazıd ve Türk Sanatı”, “Semboller Sanatı”, “İçimizin Gizli Yerleri”, “Görünüş Zenginliği”, “İstanbul’un Yeni Yüzü”, “Tükenmezlik, Bıkmak ve Usanmak”, “Eller”, “Yerleri Değişen Değerler,” “Yeni bir Çizgi”, “Etekler, Mermer Heykel”, “Kardan Adam”, “Yenilik Sanattan da mı Öndedir” başlıklarını verdiği makale, deneme türündeki çalışmalar olmuştur.

1958 yılında Malik Aksel, Devlet Resim ve Heykel Müzesinde Taş Baskısı Halk Resimleri sergisi açmıştır.

1959 tarihinde sanatçının “İstanbul Mimarisi’nde Kuş Evleri” başlıklı uzun makalesi, İstanbul Enstitüsü Mecmuası’nın beşinci sayısında yayımlanmış ve makalenin ayrı basımı yapılmıştır. Sanatçı, aynı sene Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsünün düzenlediği Eski Türk El Sanatları sergisine iç mekân ve folklorik resimleriyle katılmıştır: *“Köylü tiplerini canlandıran figürlü tablolarında gevşek, sıcak fırça vuruşları, koyuca ve zengin renk değerleri, yumuşak ifadeli desenlerle Türk resmine kendine has bir çeşni getirdi... Aksel’in sanat yazarlığının dikkate değer yönü; eski Türk resmi ve özellikle halk sanatları üstüne yapmış olduğu*

araştırmalardır. Araştırmaları sonucunda taş baskısı halk resimlerinde zengin bir koleksiyon topladı ve İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde sergiledi.” (Kerman, 1985. s.28)

1960 yılında Malik Aksel, İstanbul Eğitim Enstitüsüne tayin edilmiştir. Sanatçının “Anadolu Halk Resimleri” adlı eseri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayınlarından çıkmıştır.

1967’de sanatçının “Türklerde Dini Resimler” adlı kitabı yayımlanmıştır.

1968 yılında Malik Aksel, emekli olmuştur.

1969 senesinde Güzel Sanatlar Akademisinde sanatçının “Malik Aksel Retrospektif Sergisi” adlı ilk kişisel sergisi açılmıştır.

1971’de Malik Aksel’in “Sanat ve Folklor” adlı kitabı, MEB Yayınları’ndan çıkmıştır.

1972 yılında Ahmet Kabaklı tarafından aynı yıl çıkartılan Türk Edebiyatı Dergisi’nde sanatçının hatıra yazıları başlamıştır. Dergi, günümüzde yayın hayatına halen devam etmektedir. Dergide 1977 senesine kadar Aksel’in otuz dört yazısı yayımlanmıştır. “Kaybolan Sanat Eserleri”, “İstanbul’un Ortası”, “Harp ve Tiyatro”, “Cam Altı Resimleri”, “Resim ve Yunus Emre”, “Bir Mucize”, “Örtülü Heykeller”, “Direklerarası Aşıklar”, “Direklerarasının Sonu”, “Veznecilerde Hattatlar”, “Eski İstanbul’dan Çizgiler”, “Arzuhalçiler”, “Mevlâna ve Sanat”, Malik Aksel’in dergideki ilk yılındaki yazılarıdır. “Bir Kız Mektebi”, “Yok Olan Sanat Eserleri”, “İnsanlar Yalnız Kalacaklar”, “Cumhuriyet’in Onuncu Yılı”, “Masal Olmuş Gerçekler”, “Kayagöz Köyü’nün Öğretmeni”, “Cumhuriyet’in 50 Yılı ve Sanatımız”, “Bir Okul Gezintisi”, “Atatürk ve Sanat” isimli yazıları da yine Türk Edebiyatı Dergisi’nde neşredilmiştir.

1973 senesinde Malik Aksel, Taksim Sanat Galerisi’nde Suluboya Ressamlar Grubu Sergisi’nde sekiz eseriyle bulunmuştur.

Malik Aksel’in 1974 yılında Türk Edebiyatı Dergisi’nde yayımlanan “Köye Gelen Misafir”, “Bir Kuyruklu Yıldızın Hatırlattıkları”, “Bir Toplantı Sırasında”, “Eski İstanbul Terbiyesi”, “Uzun bir Okul Tatili”, “Son Komik-i Şehir”, “Ankara’nın İlk Modelleri”, “Olmayacak Tesadüfler”, “Unutulanlar”, “Ey Küçük Saka Kuşu Sen mi Ettin Bu İş?” başlıklı yazıları, çoğunlukla sanatçının anılarından oluşmuştur.

1977 senesinde İstanbul Tıglat Sanat Galerisi'nde sanatçının resim sergisi açılmıştır. Ayrıca aynı yıl sanatçının Kültür Bakanlığı tarafından "İstanbul'un Ortası" isimli kitabı yayımlanmıştır.

1982'de Malik Aksel, İstanbul'da Cumalı ve Ankara'da Pedil Sanat Galerileri'nde suluboya resim sergileri açmıştır. Pedil'deki sergi, sanatçının Ankara'da açtığı ilk ve son kişisel sergisi olmuştur.

1987 yılı 15 Şubat gününde Malik Aksel vefat etmiştir. Türk Resim Sanatının önemli ressamlarından D Grubu üyesi Zeki Faik İzer, sanatçının vefatı ardından Türk Edebiyatı Dergisi'nde Malik Aksel'i "*Öyle bir sanatkârdır ki resimlerindeki zıp zıp zıplayan çocukların safiyetine ve dünyaya onlar kadar temiz bakan bir hayat görüşüne sahiptir.*" sözleriyle anmıştır (İzer, 1987, s.86).

1988 senesinde Malik Aksel'in vefatının birinci yılı sebebi ile Türk Kültürüne Hizmet Vakfı tarafından İstanbul Atatürk Kültür Merkezinde Malik Aksel Retrospektif Sergisi açılmıştır. Ayrıca Ahmet Köksal'ın "Ressam, Eğitimci ve Yazar Malik Aksel" adlı kitabı yayımlanmıştır. Yazar, kitabında Malik Vicdani Aksel'in Türk sanatındaki yer ve önemini şu sözlerle anlatmıştır: "*Gazi Terbiye Enstitüsü Resim-İş Bölümünde genç sanatçıların yetişmesinde hocaların hocası olarak adı geçen Malik Aksel'in payı büyüktür.*" (Köksal, 1988, s.67) Sanat tarihçilerden Kıymet Giray, Aksel'i "*Yöresel konulara bilinçli olarak eğilen ve resimlerinde yerel renkleri, geleneksel değerleri ve folklorik özellikleri ön plana çıkaran ilk ressamlarımızdandır.*" (Giray, 1993-1994, s.362) sözleriyle anlatırken Sezer Tansuğ da "*...mesleğinde emsalsizce derinliğine deneyimleri olan ve hiçbir zaman özelliğini yitirmemiş bir kişilik olduğu belirtilmelidir. Çok kimsenin bilmediği olgulardan biri de Malik Aksel'in suluboya tekniğine en dramatik gücü katabilen sanatçıların başında gelmesidir.*" (Tansuğ, 1996, s.177) diyerek sanatçıya saygı duruşunda bulunmuştur.

Sanat Anlayışı

Malik Aksel, kendisi ile yapılan bir söyleşide sanat anlayışı sorulduğunda; *“Ben ne ekspresyonist ne de empresyonistim. Bana daha ziyade suluboyacı derler. Yağlıboyaya sonradan çalıştım. Hiç abstrait yapmadım. Abstrait’ye alerjim vardır.”* şeklinde cevaplamıştır (Kerman, 1985, s.32). Türk Resim Sanatında D Grubu’nun sözcüsü ve kurucularından Nurullah Berk’in, Aksel’in retrospektif sergisinin ardından *“Gerçekçi bir ressamdır Malik Aksel ama bu gerçekçiliğinde zaman zaman bir çeşit yumuşak ekspresyonizm sezilir ve de bir çeşit empresyonizm”* yorumuna verilmiş bir cevap olması olasıdır. Sanatçı, D Grubunda paylaşılan belli bir resim görüşünün bulunmadığını, çeşitli sebeplerle bir araya gelen bu ressamların cesur çıkışlar yaptıklarını ancak çıkardıkları gürültü ile klasik Türk resminin gelişmesini önlediklerini düşünür. Grubun Türk resmine asıl katkısının, resme getirdikleri aydınlık olduğunu söyler: *“Renkler, Türk resminde hiçbir zaman D Grubu’nda olduğu kadar parlamamıştır.”* (Kaynardağ, 1979, s.78)

Malik Aksel’in sanat hayatı; Türk Resim Sanatı’nın geliştiği çeşitlendiği ve yeni bir resim arayışı içinde olduğu; yeni sanat okullarının kurulduğu; sergilerin açıldığı ve açılan sergilerin çoğaldığı; sanat galerilerinin bulunduğu; resmi, heykeli ve mimarlığı konu edinen, tartışan dergi ve gazetelerin çıktığı ve ressam yazarların söz konusu yayınlarda eleştiri yazıları kaleme aldıkları ve bu yol ile de plastik kavramların eleştiri diline girmesini sağladıkları; farklı ekollerden gelen sanatçıların kimi zaman tartıştığı, kimi zaman eserleri ve/veya sanat anlayışları konusunda hemfikir olmadıkları; sanat anlayışı/yönelimi konusunda özellikle İstanbul-Ankara ressamlarının “hangi resim” üzerinde farklı savları olduğu; güzel sanatların her bir programında arayış içinde olunan bir dönemdir (Duben,1880- 1950, s.217).

Sonuç

Ressam Malik Vicdani Aksel, insanı resmetmeyi seven, toplumunu tanıyan, gözlem yönü güçlü, özgün kişilikli bir sanatçıdır. Bunun içindir ki ailesinden kişileri, kız ve erkek çocuklarını, öğrencileri, anneleri; düşünen, oturan, gergef işleyen, resim yapan, kitap okuyan kadınları; köylüleri, baharatçıları, kunduracıları, ana ve kızlarını, halay çekenleri, kavgaları, halı dokuyanları, yolcu edenleri, yolcu edilenleri, hatıra fotoğrafı çektirenleri, kısacası insana dair halleri resmetmiştir. Sanatçının figüratif resimleri, peyzajlarına kıyasla fazladır. İkinci ve Beşinci Yurt Gezileri kapsamında gittiği Denizli ve Sivas illerinde de figür ve manzara resimleri çalışmıştır.

Sanatçının halktan kişileri çizdiği resimler, renk ve konularında seçtiği yerellik, çok yönlü kişiliğinin ve zengin ilgi alanlarının ipuçlarını da vermektedir. 1958 yılındaki Taş Baskısı Halk Resimleri Sergisi'ni takiben 1959 yılında kaleme aldığı ve İstanbul'daki kuş evlerini tespit ettiği "İstanbul Mimarisindeki Kuş Evleri" isimli uzun makalesi, 1960 yılında çıkardığı "Dini Resimler", 1971'de yayımladığı "Sanat ve Folklor" ve 1977'de çıkardığı "İstanbul'un Ortası" ve "Resim Sergisinde Otuz Gün" adlı kitaplarının yanında pek çok sayıda gazete ve dergide düzenli olarak yayınlanan yazıları, 1901 doğumlu Malik Aksel'in çocukluğundan başlayarak hayatının sonuna kadar geçen yıllara ışık tutmuştur. Sanatçı; yazdığı kitaplar, söyleşilerinden aktarılanlar, pek çok gazete ve dergideki hayatına, ülkesine, sanata, insana dair çok sayıdaki yazınsal nakilleri aracılığıyla Genç Cumhuriyet Türkiye'si'ni ve devletin resmi karar ve uygulamalarını, yurttaki sanatsal evreleri, sanat anlayışlarını, sanatçıların birbirleri ile ve devletle ilişkilerini belgelemiştir. Suluboya çoğunluk üzere sanatçının Anadolu'nun her yöresinden, her inancından ve her sosyal karakterinden insanı karakalem, yağlıboya ve mürekkeple yaptığı resimler de Türk Resim Sanatı'nda belge niteliği taşımaktadır. Yazdığı kitapların önemli bir kısmında da sanatçının kendi desenleri ile karşılaşmak, okuyucu ve/veya araştırmacı için de teşvik niteliğindedir (Elibal, 1973, s.136). Tevazu sahibi, duyarlı ve hep üretmeye odaklı olan Malik Vicdani Aksel, Türk Sanatı tarihinde ayrıcalıklı bir yere sahiptir.

Kaynakça

- Aksel, M. A. (2010). *Anadolu halk resimleri* (2. Baskı). Kapı Yayınları.
- Aksel, M. A. (2011). *İstanbul'un ortası* (3. Baskı). Kapı Yayınları.
- Aksel, M. A. (2010). *Sanat hayatı* (2. Baskı). Kapı Yayınları.
- Aksel, M. A. (2011). *Sanat ve folklor* (2. Baskı). Kapı Yayınları.
- Aksel, M. A. (1933). Türk resim sanatı. *Varlık Dergisi*, 2. Cilt 1. 20-33.
- Aksel, M. A. (2010). *Türklerde dini resimler* (2. Baskı). Kapı Yayınları.
- Ayvazoğlu, B. (2011) *Malik Aksel 1901-87* (1. Baskı). Mas Matbaacılık.
- Ayvazoğlu, B. (2011). *Malik Aksel: Evimizin ressamı* (1. Baskı). Kapı Yayınları.
- Doğan, M.C. (2017). Birikimi özümseyen ve yeni bir kuşağı temsil eden bir sanat dergisi: AR, *Türk Dili*, (781), 37-44.
- Duben, İ. (2007). *Türk resmi ve eleştirisi 1880-1950* (1. Baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Elibal, G. (1973). *Atatürk ve resim-heykel* (2. Baskı). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Giray, K. (1993/1994). Akademik anlayışın dışına doğru. İçinde, *Thema Larousse* (Cilt 6, s. 362-363). Milliyet Gazetecilik.
- İzer, Z.F. (1987). Bir sanatkârın ardından. *Türk Edebiyatı Dergisi*, 162, 64-83.
- Kaynaradağ, A. (1979). Aksel'le söyleşi. *Çevre Dergisi*, 5, 77-83.
- Kerman, Z. (1985). Malik Aksel'le sohbet. *Kaynaklar Dergisi*, 4, 28-34.
- Köksal, A. (1988). *Ressam, eğitimci ve yazar Malik Aksel*. Türk Kültürüne Hizmet Vakfı Yayınları.
- Menteşeoğlu, M. (2009). Malik Aksel ile Mülakat
<https://www.eskieserler.com/Eski/Eserler/Makale/82/Malik-Aksel-ile-Mulakat.asp?ID=82> adresinden 23 Şubat 2024 tarihinde alınmıştır.
- Özsezgin, K. (2018). *Cumhuriyet'in 75. yılında Türk resmi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Şanlıer, Z. (2003). *Sanat ve Toplum Açısından On Yıllık Bir Döküm*. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Tansuğ, S. (1996). *Çağdaş Türk sanatı* (4. Baskı). Remzi Kitabevi.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı

Makale tek yazarlı olup; amaç, kapsam, yöntem ve sonuç araştırma, uygulama, tartışmaları tamamen Ayşegül Demirbulak'a aittir.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu makale çalışmasında destek alınan herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişi yoktur.

Çatışma Beyanı

Herhangi çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Bildirim

Söz konusu kuramsal çalışmada etik kurul kararı ihtiyacı doğuracak herhangi deney ya da uygulama yapılmamıştır.